

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВРХОВНИ СУД
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Број: 85 0 Рс 106409 24 Рев
Бања Лука, 25.10.2024. године

Врховни суд Републике Српске у вијећу састављеном од судија Горјане Попадић, као предсједника вијећа, Тање Бундало и Сенада Тице, као чланова вијећа, у правној ствари тужитељице А.Т.Р. из Б., коју заступа пуномоћник Александар Љ. Чокеш, адвокат из Бијељине, против тужене Републике Српске, Основни суд у Теслићу, коју заступа заступник по закону Правобранилаштво Републике Српске, Сједиште замјеника у Добоју, ради заштите права из радног односа, одлучујући о ревизији тужене против пресуде Окружног суда у Добоју број 85 0 Рс 106409 23 Рсж од 13.10.2023. године, на сједници вијећа одржаној дана 25.10.2024. године, донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се дјелимично усваја,

- пресуда Основног суда у Добоју број 85 0 Рс 106409 22 Рс од 21.08.2023. године и пресуда Окружног суда у Добоју број 85 0 Рс 106409 23 Рсж од 13.10.2023. године се преиначавају тако што се одбија захтјев тужитељице за утврђење да постоји дискриминација у виду остваривања права на накнаду топлог obroка и дежуре/приправности између судија и тужилаца у Републици Српској, са једне стране, у односу на остале буџетске кориснике у Републици Српској, као и у односу на носиоце судијске и тужилачке функције у Федерацији БиХ

- пресуда Основног суда у Добоју број 85 0 Рс 106409 22 Рс од 21.08.2023. године и пресуда Окружног суда у Добоју број 85 0 Рс 106409 23 Рсж од 13.10.2023. године се укидају и тужба тужитељице, у дијелу захтјева за исплату накнаде топлог obroка за период од 01.12.2020. до 01.09.2021. године и од 01.04.2022. до 06.05.2022. године, као и у дијелу захтјева за исплату накнаде за дежурство за период 01.12.2020. до 06.05.2022. године, одбацује.

У осталом дијелу, којим је усвојен тужбени захтјев за исплату путних трошкова за период од децембра 2021. до 24.03.2022. године, ревизија се одбија.

Свака странка сноси своје трошкове цјелокупног (првостепеног, другостепеног и ревизионог) поступка.

Образложење

Првостепеном пресудом Основног суда у Добоју број 85 0 Рс 106409 22 Рс од 21.08.2023. године утврђено је да постоји дискриминација у виду остваривања права на накнаду путних трошкова, топлог obroка и дежуре/приправности између судија и тужилаца у Републици Српској, са једне стране, у односу на остале буџетске кориснике у Републици Српској, као и у односу на носиоце судијске и тужилачке функције у

Федерацији БиХ па је слиједом тога тужена обавезана да тужитељици на име накнаде материјалне штете, односно путних трошкова исплати и то:

- за мјесец децембар 2021. године износ од 640,00 КМ, са законском затезном каматом почев од 01.02.2022. године па до исплате,
- за мјесец јануар 2022. године износ од 512,00 КМ, са законском затезном каматом почев од 01.03.2022. године па до исплате,
- за мјесец фебруар 2022. године износ од 640,00 КМ, са законском затезном каматом почев од 01.04.2022. године па до исплате,
- за дио мјесеца марта 2022. године и то од 01.03.2022. године до 24.03.2022. године износ од 704,00 КМ, са законском затезном каматом почев од 01.05.2022. године па до исплате;

те је обавезана тужена да тужитељици на име накнаде материјалне штете ради неплаћања дежуре/приправности за период од 01.12.2020. године па до 06.05.2022. године исплати износ од 5.175,32 КМ, са законском затезном каматом почев од 03.05.2022. године, као дана подношења тужбе, па до исплате;

као и да тужена на име накнаде материјалне штете ради неплаћања накнада за топли оброк за период од 01.12.2020. године до 01.09.2021. године, те период од 01.04.2022. године до 06.05.2022. године, исплати тужитељици износ од 1.483,32 КМ, са законском затезном каматом и то:

- за мјесец септембар 2021. године износ од 157,74 КМ, са законском затезном каматом почев од 01.11.2021. године па до исплате,
 - за мјесец октобар 2021. године износ од 129,06 КМ, са законском затезном каматом почев од 01.12.2021. године па до исплате,
 - за мјесец новембар 2021. године износ од 143,40 КМ, са законском затезном каматом почев од 01.01.2022. године па до исплате,
 - за мјесец децембар 2021. године износ од 143,40 КМ, са законском затезном каматом почев од 01.02.2022. године па до исплате,
 - за мјесец јануар 2022. године износ од 120,48КМ, са законском затезном каматом почев од 1.3.2022. године па до исплате
 - за мјесец фебруар 2022. године износ од 231,90 КМ са законском затезном каматом почев од 01.04.2022. године па до исплате,
 - за мјесец март 2022. године износ од 255,09 КМ, са законском затезном каматом почев од 01.05.2022. године па до исплате,
- као и да јој надокнади трошкове парничног поступка у износу 1.250,00 КМ, док је захтјев тужитељице за накнаду трошкова поступка преко досуђеног износа одбијен.

Другостепеном пресудом Окружног суда у Добоју број 85 0 Рс 106409 23 Рсж од 13.10.2023. године жалба тужене је одбијена и првостепена пресуда, у усвајајућем дијелу, потврђена.

Изјављеном ревизијом другостепену пресуду побија тужена због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права, са приједлогом да се изјављена ревизија усвоји и обје нижестепене пресуде преиначе тако да се тужбени захтјев одбије као неоснован.

У одговору на ревизију тужитељица предлаже да се ревизија одбаци као недопуштена или да се иста одбије као неоснована.

С обзиром да је тужбени захтјев заснован на одредби члана 12. став 1. тачка а) и ц) Закона о забрани дискриминације („Службени лист БиХ“, број: 59/09 и 66/16, у даљем тексту: ЗЗД), ревизија је дозвољена (члан 13. став 2. ЗЗД).

Ревизија је дјелимично основана.

У овој парници је одлучивано о захтјеву тужитељице за утврђење да постоји дискриминација судија и тужилаца у Републици Српској, у погледу остваривања права на накнаду путних трошкова, топлог obroка и дежуре/приправности, у односу на остале буџетске кориснике у Републици Српској, као и у односу на носиоце судијске и тужилачке функције у Федерацији БиХ, па да се тужена обавезе да тужитељици на име накнаде материјалне штете исплати путне трошкове за период од децембра 2021. до 24.03.2022. године, накнаду топлог obroка за период од 01.12.2020. до 01.09.2021. године, те од 01.04.2022. до 06.05.2022. и накнаду за дежурство за период од 01.12.2020. до 06.05.2022. године, у износима ближе означеним у изреци првостепене пресуде, са законском затезном каматом.

У поступку пред првостепеним судом, на темељу неспорних навода странака и резултата доказног поступка, је утврђено: да тужитељица обавља функцију додатног судије у Основном суду у Теслићу од 01.02.2020. године и да свакодневно путује из Б. (гдје јој је мјесто пребивалишта) до Т. (гдје јој је мјесто рада); да из евиденције о присуству тужитељице на послу и потврдама-евиденцијама о дежурству у Основном суду у Теслићу недвосмислено произилази број проведених радних дана на послу, које дане и у ком периоду је била дежурна, а да из платних листа тужитељице произилази висина нето плате и осталих примања које је тужитељица остваривала у спорном периоду као и из приложене потврде висина цијене карте на релацији Т.-Б.; да је тужитељица доказала да јој у спорном периоду нису исплаћиване накнаде за превоз, топли оброк и дежурства; да је одлуком Уставног суда Босне и Херцеговине број У-18/21 утврђено да Закон о платама и накнадама судија и јавних тужилаца у Републици Српској („Службени гласник Републике Српске“, број: 66/18) није у складу са чланом 1/2 Устава Босне и Херцеговине и одредбама члана II/4 Устава Босне и Херцеговине у вези са чланом 14. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, чланом 1. Протокола број 12 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода и чланом 26. Међународног пакта о грађанским и политичким правима из разлога што не садржи одредбе о накнади за топли оброк; да је вјештак економске струке Владимир Станимировић, чији налаз је суд прихватио, извршио обрачун материјалне штете по свим основама и то детаљно описао и табеларно приказао.

На темељу тих чињеница, првостепени суд је закључио да је тужитељица доказала да су, услед пропуштања тужене да нормира наведене накнаде, судије и тужиоци у Републици Српској стављени у неравноправан положај у односу на остале буџетске кориснике у Републици Српској, као и у односу на носиоце судијске и тужилачке функције у Федерацији БиХ. Налазећи, даље, да је услед тога тужитељица претрпјела материјалну штету која се огледа у неплаћању ових накнада, на темељу података из налаза вјештака економске струке, позивом на одредбу члана 6. тачка а), те одредбе члана 11. до 18. ЗЗД, као и на став изражен у Одлуци Уставног суда БиХ број: У-18/21, првостепени суд је захтјев тужитељице усвојио.

Одлучујући о жалби тужене, другостепени суд је прихватио чињенична утврђења и правне закључке првостепеног суда, па је изјављену жалбу одбио и првостепену пресуду потврдио.

Одлука другостепеног суда није у свему правилна ни законита.

Према одредби члана 12. став 1. ЗЗД лице или група лица која су изложена било којем облику дискриминације овлаштени су да поднесу тужбу и траже (између осталог): тачка а) да се утврди да је тужени повриједио тужиочево право на једнако поступање, односно да радња коју је предузео или пропустио може непосредно довести до повреде права на једнако поступање (тужба за утврђење дискриминације); ц) да се надокнади материјална и нематеријална штета узрокована повредом права заштићених овим законом (тужба за накнаду штете).

У смислу одредбе члана 2. став 1. ЗЗД, дискриминација је различито поступање, укључујући свако искључивање, ограничавање или давање предности утемељено на стварним или претпостављеним основама према било којем лицу, или групи лица и онима који су с њим у родбинској или другој вези, на основу њихове расе, боје коже, језика, вјере, као и свака друга околност која има за сврху или посљедицу да било којем лицу онемогући или угрожава признавање, уживање или остваривање на равноправној основи, права и слобода у свим областима живота.

Ријеч „дискриминација“ значи „разликовање“, а у смислу садржаја напријед цитиране одредбе ЗЗД користи се за означавање недозвољеног разликовања људи – појединаца или група, на основу неког њиховог личног својства које представља дискриминацијски основ.

Тужитељица у овој парници захтјев за утврђење дискриминације темељи на одлуци Уставног суда Босне и Херцеговине број У-18/21 од 24.03.2022. године. Означеном одлуком утврђено је да Закон о платама и накнадама судија и јавних тужилаца у Републици Српској („Службени гласник Републике Српске број 66/18) није у складу са чланом 1/2. Устава Босне и Херцеговине и одредбама члана II/4. Устава Босне и Херцеговине, у вези са чланом 14. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Европска конвенција), чланом 1. Протокола 12 уз Европску конвенцију и чланом 26. Међународног пакта о грађанским и политичким правима, због тога што не садржи одредбе о накнади за топли оброк.

Према образложењу ове одлуке (тачка 38.) накнада топлог obroка у оспореном закону судијама и тужиоцима није прописана (прописане су накнаде путних трошкова и трошкова едукације). Насупрот томе, ова накнада је прописана државним службеницима и осталим запосленим у министарствима, другим републичким органима управе и запосленим у стручним службама Владе Републике Српске, као и запосленим у институцијама правосуђа (члан 6. став 4. Закона о платама запослених у органима Републике Српске и члан 8. Закона о платама запослених у институцијама правосуђа Републике Српске). Дакле, ова врста накнаде прописана је осталим буџетским корисницима, а није судијама и јавним тужиоцима. Према овим одредбама накнада топлог obroка урачуната је у износ основне плате. Даље, запосленици који нису буџетски корисници накнаду топлог obroка остварују на основу одредби Закона о раду (члан 132. став 1. тачка 4) и то у висини од 0,75% просјечне нето плате у Републици Српској за претходну годину, за сваки радни дан радника, уколико код послодавца није организована исхрана радника. Такође, судије и тужиоци из Федерације БиХ имају право на новчану накнаду за исхрану у току дана (топли оброк) у висини од 1% просјечне плате исплаћене у Федерацији БиХ по задњем статистичком податку (члан 6а. Закона о платама и накнадама судија и тужилаца у Федерацији БиХ). Стога постоји разлика у остваривању

права на накнаду топлог obroка између судија и тужилаца у Републици Српској, са једне стране, у односу на остале буџетске кориснике у Републици Српској, те све запосленике у Републици Српској који нису буџетски корисници, као и у односу на носиоце судијске и тужилачке функције у Федерацији БиХ.

Произлази да се наведена одлука односи на оцјену усклађености Закона о платама и накнадама судија и јавних тужилаца у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", бр. 66/18) са Уставом Босне и Херцеговине, у вези са напријед наведеним међународним прописима који се односе на забрану дискриминације, а њоме није утврђено да су судије и јавни тужиоци, као група лица, дискриминисани у смислу одредбе члана 2. ЗЗД, односно члана 14. Европске конвенције и члана 1. Протокола 12 уз Европску конвенцију.

Због тога, супротно становишту нижестепених судова, Одлука У-18/21 нема значај правно релевантног доказа за утврђење дискриминације у предметном спору.

Према утврђењу нижестепених судова, тужитељици у спорном периоду, у којем је као додатни судија запослена у Основном суду у Теслићу, није исплаћиван топли оброк. Између странака није спорно да право на топли оброк није прописано одредбама Закона о платама и накнадама судија и јавних тужилаца у Републици Српској („Службени гласник Републике Српске број 66/18 и 119/21, даље: ЗПН), те да ово право није било прописано ни раније важећим Законом о платама и накнадама судија и тужилаца у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", бр. 66/14 и 60/15), као ни Законом о платама и другим накнадама судија и тужилаца у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", бр. 30/07, 118/07 и 116/12). Дана 01.07.2022. године ступио је на снагу Закон о платама и накнадама судија и јавних тужилаца у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", бр. 56/22), који у одредби члана 2. став 2. прописује да се у основну мјесечну плату из става 1. тог члана урачунава накнада за топли оброк која се не може посебно исказивати.

Тужитељица тврди да је континуирано, у дужем временском периоду, дискриминисана у погледу права на топли оброк, који представља мјесечно примање по основу рада. Тужба тужитељице је поднесена 03.05.2022. године, па је у погледу захтјева за утврђење дискриминације одржан преклузивни материјално правни рок из одредбе члана 13. став 4. ЗЗД.

Да би неједнак третман био дискриминација, потребно је да се заснива на неком личном својству, које представља основ дискриминације. Дискриминацијски основ тужитељ је дужан навести у чињеничним наводима тужбе, те је било да се ради о непосредној дискриминацији (члан 3. став 1. ЗЗД) или о посредној дискриминацији (члан 3. став 2. ЗЗД) дужан навести и компаратора (упоредника) лице или групу лица, које/која се налази у истој или сличној ситуацији као и лице које тврди да је дискриминисано по основу одређеног личног својства.

Према чињеничним наводима из тужбе, судије и тужиоци у Републици Српској, у погледу остваривања права на накнаду топлог obroка, су дискриминисани у односу на остале буџетске кориснике, као и у односу на носиоце судијске и тужилачке функције у Федерацији Босне и Херцеговине.

Тужитељица, дакле, тврдњу о непосредној дискриминацији у погледу остваривања права на топли оброк темељи на функцији коју обављају „судије и тужиоци у Републици

Српској“ и као компараторе наводи двије различите групе лица и то прву групу представљају остали буџетски корисници у Републици Српској, а другу групу представљају судије и тужиоци у Федерацији БиХ.

Према одредби члана 2. Закона о судовима Републике Српске (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 37/12, 44/15 и 100/17) судску власт у Републици Српској врше судови. Одредбама овог закона (члан 36. до 47.) су прописани услови и мандат за вршење судијске функције. Радници суда су, у смислу наведеног закона, сва запослена лица осим судија. Именовање судија, дисциплинска одговорност судија, престанак мандата ... је у надлежности Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине, према Закону о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“ број 25/04 до 50/24), што значи да је положај судија у погледу њиховог статуса, свих обавеза и права у вези са радом регулисан посебним прописима, према којима судије имају статус функционера са неограниченим мандатом.

Основна разлика између судија у Републици Српској (коју функцију обавља и тужитељица) и првог упоредника темељи се на различитом статусу и природи конкретних професионалних и радних активности, обавезама и одговорностима. Њихов рад није исти, а различит рад, у складу са општеприхваћеним стандардима и принципима (легитимно) и на основу закона (легално) прате и различита примања која остварују по основу рада. Како непосредна дискриминација подразумева неједнако поступање према једнакима, односно неповољније поступање према лицима или групи лица у истој или сличној ситуацији, то је овај компаратор неподобан (неодговарајући) за утврђивање дискриминације.

Законом о платама и другим накнадама судија и тужилаца у Федерацији БиХ („Службене новине Федерације БиХ“ број 72/05, 22/09, 27/12, 55/13, 55/17 и 61/22), прописана је висина основне мјесечне плате судија и тужилаца (члан 2. и 3.), право на повећање плате у складу са повећањем просјечне нето плате у Босни и Херцеговини (члан 6.), те према одредби члана 6а. наведеног закона судије и тужиоци имају право на новчану накнаду за исхрану у току рада (топли оброк), у висини 1% просјечне нето плате исплаћене у Федерацији по задњем статистичком податку.

Одредбама ЗПН, који је релевантан закон у односу на период из тужбе, прописана је основна мјесечна плата судија и тужилаца (члан 2. и 3.), право на повећање плате у складу са порастом просјечне плате у Републици Српској (члан 6.), али не и право на топли оброк.

Кад се имају у виду наведене законске одредбе, према којима је основна плата за судије основних и окружних привредних судова била прописана у износу од 2.704,00 КМ и увећање у односу на просјечну плату у Републици Српској, те да право на топли оброк овим законом није било прописано, као и да је према Закону о платама и другим накнадама судија и тужилаца у Федерацији Босне и Херцеговине, основна плата судије општинског суда износила 2.400,00 КМ, уз увећање у односу на просјечну плату у Босни и Херцеговини, те да су остваривали право на топли оброк, произлази да укупна примања која је остварила тужитељица у односу на судије истог степена у Федерацији Босне и Херцеговине, нису била значајно различита.

Стога, ако се узме да је други компаратор подобан, јер судије у Републици Српској и Федерацији Босне и Херцеговине бира исто регулаторно тијело на нивоу Босне и

Херцеговине (ВСТС) и судије у оба ентитета обављају исти посао и имају иста овлашћења и одговорности, произлази да нема дискриминације.

Поред тога, ентитети Република Српска и Федерација Босне и Херцеговине обезбјеђују средства за плате судија и тужилаца, те су плате судија и тужилаца регулисане наведеним ентитетским законима.

Према становишту Уставног суда Босне и Херцеговине заузетом у одлуци У-26/22 (тачка 41), као и у другим одлукама (нпр. Одлука број У-1/24 од 30.05.2024. године, тачка 22), у погледу регулисања права постоји широко поље слободне процјене надлежног законодавца када су у питању опште мјере економске политике.

Осим тога, тужитељица није активно легитимисана на подношење колективне тужбе за утврђење дискриминације, односно за утврђење да су дискриминисани „судије и тужиоци у Републици Српској“, већ је иста овлаштена само на подношење индивидуалне деклараторне тужбе (члан 12. став 1. тачка а) ЗЗД.

Сходно наведеном да се закључити да разлика у третману тужитељице (која је судија у Републици Српској) и другог компаратора (судије у Федерацији БиХ), у погледу укупних примања по основу функције коју обављају, има легитиман циљ и објективно и разумно оправдање и да између употребљених средстава и циља који се жели постићи постоји разуман однос пропорционалности, што искључује постојање дискриминације у смислу одредбе члана 5. тачка б) ЗЗД.

Стога је захтјев за утврђење дискриминације ваљало одбити.

С обзиром да тужитељица није дискриминисана, то тужена, у смислу одредбе члана 154. став 1. Закона о облигационим односима ("Службени лист СФРЈ" бр. 29/78, 39/85 и 57/89 те "Службени гласник Републике Српске" бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04) није одговорна за штету због дискриминације, па тиме није основан захтјев за исплату утуженог новчаног потраживања по основу накнаде материјалне штете због неисплаћеног топлог оброка.

Из предњих разлога, нема дискриминације ни у погледу неплаћања накнаде за дежурство. Наведено поготово што је тек Законом о измјенама и допунама Закона о платама и другим накнадама судија и тужилаца у Федерацији БиХ, који је објављен у „Службеним новинама Федерације БиХ“ број 61721, дана 03.08.2022. године, закон допуњен одредбом члана 6е. којом је прописано да судијама у општинском и кантоналном суду и тужиоцима у кантоналном тужилаштву припада право на накнаду за обавезно дежурство и приправност, што значи да судијама и тужиоцима у Федерацији БиХ, у спорном периоду 01.12.2020. до 06.05.2022. године, није било признато право на накнаду за дежурство/приправност, па су судије и јавни тужиоци у Републици Српској и Федерацији БиХ, у погледу права на накнаду за дежурство у потпуно истом положају.

Како потраживање накнаде топлог оброка и накнаде за дежурство представљају право проистекло из радног односа (како то према наводима тужбе тврди и тужитељица), те како суд у смислу одредбе члана 53. став 3. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, број 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13 и 27/24- даље: ЗПП) није везан правним основом из тужбе, истакнути захтјев за исплату је ваљало размотрити и по одредбама Закона о раду („Службени гласник РС“, број 1/16 до 39/24, даље: ЗР).

Тужитељица је писменим поднеском од 15.05.2023. године (идентично је и у поднеску од 13.07.2023. године) коначно поставила тужбени захтјев у овој парници, те је затражила исплату накнаде топлог оброка за период од 01.12.2020. до 01.09.2021. године, те за период 01.04.2022. до 06.05.2022. године, што значи да је у смислу одредбе члана 201. став 4. ЗР, тужба тужитељице за оба периода неблаговремена.

Истим поднеском је затражена исплата накнаде по основу дежурства за период 01.12.2020. до 06.05.2022. године, па је сагласно одредби члана 201. став 4. ЗР тужба и у овом дијелу неблаговремена.

Стога је у овом дијелу нижестепене пресуде ваљало укинути и тужбу одбацити, јер је иста поднесена по протеклу законом прописаног преклузивног рока. При томе, по схватању овога суда, и под условом да је тужба у овом дијелу благовремена тужитељица не би могла успјети са овим дијелом захтјева, јер право на топли оброк и дежуру, у спорном периоду, није било прописано законом (ЗПН), па не би било законског упоришта за налагање плаћања, а није утврђено постојање дискриминације.

Насупрот томе, тужба тужитељице (поднесена дана 03.05.2022. године) у дијелу захтјева за плаћање путних трошкова – трошкова превоза за период од децембра 2021. до 24.03.2022. године је благовремено поднесена.

Тужена у ревизионим наводима изричито не оспорава право на исплату ове накнаде (иако предлаже да се тужбени захтјев у цјелости одбије). Како је право на исплату ове накнаде прописано одредбом члана 14. ЗПН, то произлази да је нижестепеним пресудама захтјев тужитељице у овом дијелу правилно усвојен.

Стога је одлучено као у изреци, примјеном одредаба члана 248, 249. став 2. и 250. став 1. ЗПП.

С обзиром на коначан исход ове парнице, у којој је тужитељица дјелимично успјела са тужбеним захтјевом, примјеном одредаба члана 397. и 386. став 2. ЗПП, одлучено је да свака странка сноси своје трошкове цјелокупног поступка.

Предсједник вијећа
Горјана Попадић

За тачност отправка овјерава
Руководилац судске писарнице
Биљана Аћић